

TIJORAT BANKLARIDA MBMB TIZIMINI JORIY ETISH MASALALARI

Gayratjon Ibragimov,

iqtisod fanlari nomzodi, dotsent

Toshkent moliya instituti

E-mail: gibragimov63@gmail.com

Annotatsiya. Bank tizimiga joriy etilayotgan innovatsion yechimlar tahlili raqamlashtirish bo'yicha ma'lum ishlanmalarni qo'llash xizmat ko'rsatish sifatini oshirish, faoliyat samaradorligini ko'tarishga imkon berishini tasdiqladi. Asosiy yechim sifatida banklar va mijozlar bog'lanadigan barcha aloqa kanallari va savdolari avtomatlashtirishni nazorat qilishga imkon beradigan, usbu jarayonlar statistikasini real vaqt sharoitida olib borish imkonini beradigan "Mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish" tizimini joriy etishni taklif etish mumkin. U orqali tijorat banklari mijoz-bank munosabatlari arxitekturasini mijozlar faolligining barcha jihatlari hisobga olinadigan tarzda qura oladilar. Maqolada bank faoliyatida MBMBni qo'llash uchun tegishli taktika va strategiya taklif qilinadi.

Kalit so'zlar: Mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish tizimlari, MS Excel elektron jadvallari, tezkor messenjerlar, texnologiyalar integratsiyasi, mijozlar bazasi, tranzaktsiyalar.

So'hggi yillarda iqtisodiy rivojlangan davlatlar bank tizimida qo'llanilayotgan raqamli texnologiyalar yechimlari mamlakatimiz banklari faoliyatiga raqamlashtirish bo'yicha ma'lum ishlanmalarni joriy etish bo'yicha takliflar kiritishga imkon beradi. Chunki, bank tizimida mijozlarga xizmat ko'rsatish madaniyatini oshirish amalda qo'llanilayotgan raqamli texnologiyalarga chambarchas bog'liq.

Banklar va mijozlar bog'lanadigan barcha aloqa kanallari va savdolari avtomatlashtirishni nazorat qilishga imkon beradigan, usbu jarayonlar statistikasini real vaqt sharoitida olib borish imkonini beradigan "Mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish" - MBMB (inglizcha "Customer Relationship Management" - CRM) tizimini joriy etish muhim yechim sifatida ko'rilishi mumkin. Bunda ilgari foydalanilgan MS Excel elektron jadvallari, tezkor messenjerlar, ko'p sonli hujjatlar o'rniga yagona xizmat ko'rsatish servisi qo'llaniladi. U mijozlar ma'lumotlarini yig'ish, bitim va kelishuvlarni boshqarish, menejerlarni kuzatish, tahlil va prognoz qilish bo'yicha dasturlarni o'z ichiga oladi. Natijada og'ir va murakkab ishlar soddalashtiriladi, to'g'ri qaror qabul qilish uchun sarflanadigan vaqt qisqaradi va xato qilish ehtimoli bartaraf qilinadi.

Mijozlar bilan ishlashni doimiy nazorat qilish, ular bilan aloqalarni yaxshilash va barqarorlashtirish zarurati bank faoliyatining asosiy vazifasidir. MBMB tizimini joriy

etish orqali tijorat banklari mijoz-bank munosabatlari arxitekturasini mijozlar faolligining barcha jihatlari hisobga olinadigan tarzda qura oladilar.

Tizimning joriy etilishi bank mijozlari qaysi tovarlar va xizmatlarga qiziqish bildirayotgani, ularning faoliyati qaysi davrlarda faollashishi, qanday moliyaviy imkoniyatlarga ega ekanligi haqidagi savollarga javob topishga imkon beradi. Ushbu yo'nalishlardagi statistik ma'lumotlar va munosabatlar tarixi MBMB tizimi orqali ikki tomonga foydali hamkorlik yo'llari va shakllarini topishga imkon beradi.

Bank MBMB tizimlari tijorat banklariga xodimlar faoliyatini bosqichma-bosqich rejalashtirish uchun yangi imkoniyatlar beradi. Boshqa xodimlarga vazifalarni topshirishda, yangi xodimlarni ish jarayoniga kirishishida tizim ularni barcha kerakli ma'lumotlar bilan tanishtiradi va harakatlar algoritmini taklif qiladi. Xodimlar ish joyida bo'la olmaganida ularni boshqa xodimlar bilan almashtirishga bog'liq bo'lgan muammolar vujudga kelmaydi.

Quyidagi komponentlar bilan ta'minlangan MBMB tizimi operatsion va tahliliy yo'nalishi bank xizmatlarini boshqarish funktsiyalarini bajarishga yordam beradi: jismoniy va huquqiy shaxslar uchun alohida profilga ega, manzillar bilan uyg'unlashtirilgan mijozlar bazasi; barcha mahsulotlar bazasi; sotishni boshqarish va tahlil qilish; marketing vositalari; xodimlar ustidan nazorat; call-markazlar faoliyatini tashkil etish; qarzni undirish mexanizmini nazorat qilish; berilgan kredit arizasini ko'rib chiqish; tahliliy funktsiyalar.

Mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish bankni mijozlar ehtiyojini qondirishga yo'naltirilgan ilg'or dasturiy mahsulotlar bilan ta'minlashga qaratilgan harakat strategiyasini va avtomatlashtirish tizimini joriy etish uchun barcha sharoitlarni yaratishga imkon beradigan darajada bo'lishi kerak.

Bank faoliyati uchun quyidagi taktika va MBMB strategiyasi taklif qilinadi:

- ma'lum bir xizmat yoki mahsulot turini sotish jarayonlarini avtomatlashtirish natijasida yuzaga keladigan munosabatlar (tranzaktsiyalar);

- birinchisi bandga qo'shimcha ravishda, maslahatlashuvlar va tushuntirishlar o'tkazish imkoniyatining paydo bo'lishi mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni kengayishga imkoniyat yaratadi (odatda tovarlar va xizmatlarning bir nechta turlarini qamrab oladi);

- mijoz bank tomonidan ko'rsatiladigan barcha xizmatlardan foydalanishni chuqur biladi degan nuqtai-nazardan kelib chiqqan holda MBMB tizimini qo'llash, bu holda to'liq hamkorlik qilish nazarda tutiladi.

Tijorat banklarida MBMBni joriy etish ommaviy marketing va ommaviy sotish strategiyasini mijozlarning shaxsiy talablariga javob beradigan bank xizmatlarini sotishning individual strategiyasiga aylantirish imkonini beradi. Bu o'zgarish bank va mijoz o'rtasidagi munosabatlarni uzoq muddatli rivojlanish uchun mo'ljallangan yanada qulay va samaraliroq munosabatlariga aylantirishga sharoit yaratadi. Shuningdek, MBMB tizimining joriy etilishi xodimlarga mijozlar haqidagi barcha

ma'lumotlarni bir zumda olish imkonini beradi. Hujjatning qog'ozdaci nusxalarini qidirish, ularning amal qilish muddatini nazorat qilish va boshqa shu kabi ishlarga zarurat qolmaydi.

Ushbu masalada xorij tajribasi o'rganilgan. Agar mamlakatlar bo'ylab qaralsa, raqamlashtirishni qo'llab-quvvatlashning turli shakllari va usullari mavjud edi. Ko'pgina hollarda, sinergik ta'sirga olib keladigan vositalar va yuqori darajadagi markazlarni jalb qilish uchun ishlab chiqilgan, ular orasida raqamli tadqiqot platformalari markaziy bo'lgan (Ibragimov, G. A. (2021)).

Fikrimizcha, tijorat banklarida keng miqyosli MBMB yechimini joriy etishdagi asosiy qiyinchiliklardan biri uning mavjud texnologiyalarga integratsiyalash bo'ladi. Sababi, har bir bo'lim mijozning ehtiyojlarini o'ziga xos tarzda tasavvur qiladi. Muammoni bartaraf etish uchun mavjud ish jarayonlarini optimallashtirish yoki yangi ish jarayonlarini yaratish, yangilangan me'yoriy hujjatlar va standartlarni ishlab chiqish zarur. Ushbu jarayonlarda quyidagilarga imkon beruvchi qoidalarga rioya qilishga alohida e'tibor qaratish lozim:

1) bankning asosiy maqsadlariga erishish va xarajatlarni minimallashtirishga qaratilgan yagona biznes siyosatni amalga oshirishga intilish;

2) mijoz bilan o'zaro munosabatlar jarayonlari va ma'lumotlar tizimda qolishi hisobiga mijozlarga xizmat ko'rsatish uchun mas'ul bo'lgan bank xodimlari ishdan bo'shatilganda mijozlarni bankda olib qolish.

Ilgari ta'kidlaganimizdek, birinchi navbatdagi masala boshqaruv organlari, xo'jalik yurituvchi subyektlar, aholi faoliyatining joriy etilayotgan texnologiyalardan foydalangan holda amalga oshirilayotgan xavfsizligini ta'minlash bilan bog'liq (Ibragimov G. (2022)). Ushbu jihatni o'rganish va mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish tizimlari funktsiyalari tahlil qilish natijalari tijorat banklarida qo'llanilishi mumkin bo'lgan bir nechta tizimlarni tanlash imkonini berdi.

1. InvestGlass.com - bank savdolarini avtomatlashtirish uchun tayyor andozalarga ega dasturiy ta'minot. 2. Monday.com - jamoaviy ishni amalga oshirishga mo'ljallangan MBMB dasturiy ta'minoti bo'lib, ko'p funktsiyali bozorlar uchun o'rnatilgan vosita sifatida oldindan tayyorlangan andozalarni taklif qiladi. 3. Salesforce Sales Cloud - savdo bo'limini avtomatlashtirish, sotish tsiklini kamaytirish va sotish jarayonini boshqarishga mo'ljallangan MBMB dasturi. 4. Sugar MBMB - bu bank faoliyati uchun zarur bo'lgan mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish funktsiyasini yaratadigan to'laqonli MBMB vositasi. 5. Creatio yoki Bpm'online - MBMB va biznes jarayonlarini boshqarish (BJB) uchun past kodli platforma. 6. Microsoft Dynamics 365 - elektron pochta marketingini, sotishni avtomatlashtirishni va ijtimoiy media platformalari zarur bo'lgan moliyaviy institutlar uchun Microsoftning MBMB yechimi.

Shuningdek, alohida ish sharoitlariga moslashtirilgan quyidagi MBMB tizimlarini tijorat banklarida joriy etish uchun taklif qilish mumkin: Oracle MBMB, potentsial

mijozlar to'g'risida ma'lumot to'playdigan yirik moliyaviy institutlar uchun mukammal ravishda mos keladi; Zendesk MBMB, aloqalarni boshqarish va marketingni avtomatlashtirish dasturi.

Ta'kidlash joizki, mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish maqsadida tijorat banklari uchun MBMB yechimini tanlash birinchi navbatda, tizimlarning funktsional imkoniyatlariga (mijozlar to'g'risidagi ma'lumotlarni yig'ish, shu jumladan ularning xizmatlar portfelli; ish oqimini avtomatlashtirish, moliyaviy xizmatlar, elektron marketing, investitsiya vositalari; portfelni boshqarish vositalari), ikkinchidan, bulutli (bulutli texnologiyalar (yoki bulutli hisoblashlar, cloud computing) - raqamli ma'lumotlarni tarqatilgan qayta ishlash texnologiyalari, uning yordamida kompyuter resurslari internet foydalanuvchisiga onlayn xizmat sifatida taqdim etiladi yoki mahalliy dasturiy ta'minotni tanlashning ustuvor yo'nalishlariga, MBMBni sozlash, sotishni prognoz qilish, hisobotlarni tuzish, mijozlar tajribasini kerakli mobil ilovalarga moslashtirish uchun ishlaydigan xodimlar soniga bog'liq.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ibragimov, G. A. (2021). Business Analysis In The Digital Economy. Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry, 12(7), 4543–4549.
2. Ibragimov G. (2022). Digitalization of the economy of Uzbekistan: experience and prospects. International Journal of Research in Economics and Social Sciences (IJRESS), 12(05), 102-109. Retrieved from <https://euroasiapub.org/wp-content/uploads/IJRESS10-May2022.pdf>
3. Ibragimov G. (2022). Introduction of digital solutions to the economy of Uzbekistan: problems and solutions. International Journal of Research in IT and Management (IJRIM), 12(9), 34-39. Retrieved from <https://euroasiapub.org/wp-content/uploads/IJRIM2Sep22-Uzb-1.pdf>
4. Ибрагимов, Г. А. (2023). ЦИФРОВИЗАЦИЯ ЭКОНОМИКИ И ВОПРОСЫ БЕЗОПАСНОСТИ. *Gospodarka i Innowacje.*, 68-73.
5. Ibragimov, G., & Yakubov, U. (2015). Agricultural Development in Uzbekistan. *SCIENTIFIC ENQUIRY IN THE CONTEMPORARY WORLD: THEORETICAL BASICS AND INNOVATIVE APPROACH*, 74. Retrieved from https://bmpublgroupp.com/assets/1_26_4_1.pdf#page=75
6. Ibragimov G. (2022). Keeping records of imported goods while improving customs administration in Uzbekistan. International Journal of Research in Finance and Marketing (IJRFM), 12(11), 30-34. Retrieved from <https://euroasiapub.org/wp-content/uploads/IJRFM3Nov22-Uzb.pdf>
7. Ibragimov G. (2023). Problems of training financial analysts in the republic of Uzbekistan. International Journal of Research in Economics and Social Sciences (IJRESS), 13(06), 108-115. Retrieved from <https://euroasiapub.org/wp-content/uploads/IJRESS11June23-Uzb.pdf>
8. Gayratjon Ibragimov Artikovich. (2022). GLOBAL DIGITALIZATION AND THE PLACE OF UZBEKISTAN. IV ФОРУМ «ЭКОНОМИКА В

МЕНЯЮЩЕМСЯ МИРЕ» 2022 май КАЗАНЬ-ТАШКЕНТ), Казань-Ташкент.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6627529>

9. Курбонов, М. (2020). Зарубежный опыт эффективного использования финансовых ресурсов государственных целевых фондов. Экономика И Образование, 1(5), 163–166. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/economy_education/article/view/4823
10. Pardayevich, K. B. (2023). Analysis of the Maximum Volume of Production in Cement Production Enterprises in Uzbekistan. International Journal on Economics, Finance and Sustainable Development, 5(6), 1-8. Retrieved from <https://journals.researchparks.org/index.php/IJEFSD/article/view/4460>
11. Курбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТДА ЭКСПОРТ-ИМПОРТНИ СОЛИҚҚА ТОРТИШ ТАРТИБИ. World Scientific Research Journal, 21(1), 176–181. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2875>
12. Пардаев Файзулла Ғаффарович, & Мухиддин Абдуллаевич Курбонов. (2023). ИСТИҚБОЛДА ҚЎШИЛГАН ҚИЙМАТ СОЛИҒИ ХИСОБИНИ ЮРИТИШДА АВТОМАТЛАШТИРИЛГАН ДАШБОРДЛАРДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ. World Scientific Research Journal, 21(1), 189–196. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2877>
13. Курбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА БЮДЖЕТ НАЗОРАТИНИНГ ТИЗИМЛИ ТАҲЛИЛИ. World Scientific Research Journal, 21(1), 197–210. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2878>
14. Rahimov M.Yu. (2013). An analysis of the financial condition of economic entities. Educational manual. -T.: Finance.
15. Курбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА НАЗОРАТ ОРГАНЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ. World Scientific Research Journal, 21(1), 221–231. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2880>
16. Курбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА ДАВЛАТ МОЛИЯВИЙ НАЗОРАТИ ВА УНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ. World Scientific Research Journal, 21(1), 248–259. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2882>
17. Асаналиевна, С. З. (2022). Факторы Устойчивого Развития Предприятий. *Central Asian Journal of Innovations on Tourism Management and Finance*, 3(4), 65-70. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/QSMX8>
18. Мухиддин Абдуллаевич Курбонов, & Эргашев Уйғун Жабборович. (2023). КАМЕРАЛ СОЛИҚ ТЕКШИРУВИДА ИНСОН ОМИЛИНИ КАМАЙТИРИШДА СМАРТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ. World Scientific Research Journal, 21(1), 260–268. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2883>
19. Курбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТНИ КАМАЙТИРИШДА ЭКСПОРТ-ИМПОРТ ОПЕРАЦИЯЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎЛЛАРИ. World Scientific Research Journal, 21(1),

- 269–275. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2884>
20. Курбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТГА КУРАШИШ ЖАРАЁНИДА БЮДЖЕТ ИНТИЗОМИНИ МУСТАҲКАМЛАШНИНГ ЗАРУРЛИГИ. *World Scientific Research Journal*, 21(1), 153–165. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2873>
 21. Nargiza Samadova. (2023). INFORMATION SOURCES OF ECONOMIC COMPETENCE ANALYSIS OF ECONOMIC SUBJECTS AND THEIR CLASSIFICATION. *Academia Repository*, 4(12), 278–283. Retrieved from <https://academiarepo.org/index.php/1/article/view/290>
 22. Tulaev, M. (2020). Учет корпоративных облигаций. *Архив научных исследований*, 1(25). извлечено от <https://ejournal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/2783>
 23. М.Ю.Рахимов. (2023). МОЛИЯВИЙ ҲИСОБОТ ТАҲЛИЛИ: МУАММО ВА ЕЧИМЛАР. *World Scientific Research Journal*, 21(1), 211–220. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2879>
 24. Samadova Nargiza Rasulovna. (2022). ANALYSIS OF INDICATORS REPRESENTING THE ECONOMIC POTENTIAL OF ECONOMIC ENTITIES AND ITS DISTINCTIVE FEATURES. *European Journal of Research Development and Sustainability*, 3(11), 108-111. Retrieved from <https://www.scholarzest.com/index.php/ejrds/article/view/2960>
 25. Sagdillayeva, Z. A. (2023). BUSINESS ANALYSIS IS A NEW DIRECTION OF ANALYTICAL WORK. *Intent Research Scientific Journal*, 2(6), 93-104.
 26. Asanaliyeva, S. Z. (2022). ASSESSMENT OF THE FINANCIAL STABILITY OF THE ENTERPRISE. *湖南大学学报 (自然科学版)*, 49(10). Retrieved from <https://johuns.net/index.php/publishing/454.pdf>
 27. Yuldasheva Umida Asanaliyevna. (2023). TAX POTENTIAL AS AN INDICATOR OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE REGION. *European Journal of Emerging Technology and Discoveries*, 1(8), 41–45. Retrieved from <https://europeanscience.org/index.php/1/article/view/305>
 28. Yuldasheva Umida Asanaliyevna. (2023). THEORETICAL APPROACHES TO THE CONCEPT OF "TAX POTENTIAL" AND METHODS OF ITS ASSESSMENT. *European Journal of Emerging Technology and Discoveries*, 1(8), 21–25. Retrieved from <https://europeanscience.org/index.php/1/article/view/302>
 29. Tulaev, M. (2021). МҲҲС БЎЙИЧА МОЛИЯВИЙ ҲИСОБОТ: ТАЙЁРЛАШ ВА АВТОМАТЛАШТИРИШ. *Архив научных исследований*.
 30. Tulaev, M. (2019). Финансовая отчетность: на пути соответствия национальным и международным стандартам. *Архив научных исследований*, 1(1). извлечено от <https://ejournal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/723>
 31. Tulayev M., Axmedov A. (2023). Balansning tarkibiy tuzilishi va unga ta'sir etuvchi omillar. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 8, 71-77

32. Тулаев Мирзакул Саламович. (2023). КОРХОНАЛАРНИНГ МОЛИЯВИЙ ФАОЛИЯТИНИ ТАШҚИ АУДИТОРЛАР ТОМОНИДАН ТЕКШИРИШ МАСАЛАЛАРИ . World Scientific Research Journal, 16(1), 252–258. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2724>
33. Tulayev M. (2023). Moliyaviy hisobotning halqaro standartlari bo'yicha moliyaviy hisobot: tayyorlash va avtomatlashtirish. YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 6, 134 -138.
34. Қличев, Б. (2021). Хўжалик юритувчи субъектларда ишбилармонлик фаоллиги таҳлили. Ақтуар молия ва бухгалтерия ҳисоби, 1 (3)-сон, 1-9. Retrieved from <https://finance.tsue.uz/wp-content/uploads/2021/06/4.-Қличев-Б.pdf>
35. Қличев, Б. (2021, ноябрь 19). Ички аудит хизмати фаолиятида иқтисодий таҳлилни такомиллаштириш масалалари. Рақамли иқтисодиёт шароитида солиқ маъмуриятчилиги ва халқаро солиққа тортиш механизмини такомиллаштириш. Халқаро конференция материаллари тўплами. Тошкент, Ўзбекистон. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10531234>
36. Нурманов, У. А. (2022). ИҚТИСОДИЁТНИ ГЛОБАЛЛАШУ ШАРОИТИДА ЖОРИЙ АКТИВЛАР ТАҲЛИЛИНИНГ НАЗАРИЙ-УСЛУБИЙ АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ. "Экономика и туризм" международный научно-инновационный журнал, 4(6). Retrieved from <http://interjournal.uz/index.php/journals/article/view/82>
37. Нурманов, У. А. (2022). ХЎЖАЛИК СУБЪЕКТЛАРИДА ЖОРИЙ АКТИВЛАР ВА УЛАРНИНГ ТАҲЛИЛИЙ КЎРСАТКИЧЛАРИ. Журнал Инновации в Экономике, 5(2). Retrieved from <https://tadqiqot.uz/index.php/economy/article/view/4757>
38. Рахимов М.Ю. Иқтисодиёт субъектлари молиявий ҳолатининг таҳлили. Ўқув қўлланма.-Т.; "Iqtisod-Moliya", 2013. -390 б.
39. Султанов Махмуд Ахмедович. (2023). ИНВЕСТИЦИЯ ФОНДЛАРИДА ДИВИДЕНД СИЁСАТИ ВА УНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎЛЛАРИ. World Scientific Research Journal, 16(1), 163–169. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2714>
40. Қличев, Б. (2021). Инновацион фаолиятда асосий воситалар таҳлилини ташкил этиш масалалари. Инновацион иқтисодиёт: муаммолар, таҳлил ва ривожланиш истикболлари. Қарши, Ўзбекистон. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10531216>
41. Sultanov, M. (2023). Features of Dividend Allocation and Taxation in Investment Funds of Uzbekistan. Asian Journal of Technology & Management Research (AJTMR) ISSN, 2249(0892).
42. Қличев, Б. (2021, сентябрь 30). Меҳнат мотивациясида моддий рағбатлантириш таҳлили. Молия-банк тизимида илм-фан, таълимнинг инновацион инфратузилмасини шакллантириш ва ривожлантиришда тошкент молия институтининг ўрни. Конференция материаллари тўплами, Тошкент, Ўзбекистон. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10531256>
43. Yakubov U. (2021). IMPROVEMENT OF ACCOUNTING AND METHODOLOGY IN ORGANIZATION OF JOINT VENTURES. Эконмока и бизнес: теория и практика.. 4-2 (74). ISSN 2411 0450.

44. Yakubov U. (2022). MODELING THE ANALYSIS OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY. Web of scientist: International scientific research journal ISSN: 2776-0979, Volume 3, Issue 2
45. Yakubov Ulugbek. (2023). ISSUES OF ASSESSING THE JOINT ACTIVITY OF BUSINESS ENTITIES. *American Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 14, 57–61. Retrieved from <https://ajird.journalspark.org/index.php/ajird/article/view/557>.
46. Якубов, У. (2023). КОРХОНАНИНГ ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ ФАОЛИЯТИНИ КОМПЛЕКС ТАҲЛИЛИ. *Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук*, 3(4), 132–139. извлечено от <https://in-academy.uz/index.php/EJLFAS/article/view/12603>.
47. Klichev, B. (2014). Бошқарув ҳисобида баҳо шакллантиришни такомиллаштириш масалалари. *Молия*, 2014(5), 10–15. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10522860>
48. Қличев, Б. (2022). Истеъмолчи манфаатлари асосида маҳсулотга баҳо шакллантириш масалалари таҳлили. *Iqtisodiyot: tahlillar va prognozlar*, 4 (20)-сон, 170-175.
49. Қличев Бахтиёр Пардаевич. (2023). ОПЕРАЦИОН ФАОЛИЯТ НАТИЖАЛАРИНИ ИФОДАЛОВЧИ КЎРСАТКИЧЛАР ТАҲЛИЛИ. *World Scientific Research Journal*, 21(1), 182–188. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2876>
50. Файзиев, Ф. А. (2023). ЎЗБЕКИСТОНДА ЎЗИНИ ЎЗИ БАНД ҚИЛИШ: РИВОЖЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ ВА СОЛИҚ ТИЗИМИДАГИ ЎРНИ. *Gospodarka i Innowacje*, 42, 426-434. https://gospodarkainnowacje.pl/index.php/issue_view_32/article/view/2099
51. Файзиев Фаррух Абдуллахожаевич. (2023). КЎЧМАС МУЛКНИ СОЛИҚҚА ТОРТИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ. *World Scientific Research Journal*, 21(1), 232–247. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2881>